

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Рада молодих учених Університету Ушинського

Історико-філологічний факультет

Кафедра всесвітньої історії та методики її навчання

«ІСТОРИЧНА НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ»

25 квітня 2025 року

Збірник матеріалів

Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

Одеса

УДК 930.2 + 930.85 + 94
I-90

DOI: <https://doi.org/10.24195/978-617-7790-55-5-2025>

*Рекомендовано вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №17 від 26 червня 2025 р.)*

Рецензенти:

Гончарук Т. Г. – доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України та спеціальних історичних дисциплін Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Атаманюк З. М. – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Історична наука в умовах війни очима здобувачів вищої освіти та молодих І-90 учених : збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. 117 с.

ISBN 978-617-7790-55-5

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої дослідженню наступних концептуальних питань сучасної історичної науки: методологія та історіографія історичних досліджень, головні аспекти розвитку суспільств Стародавнього світу та Середніх віків, проблеми Нової та Новітньої історії, концепт історичної пам'яті в умовах війни, історія міжнародних відносин, історія військової справи.

Матеріали, подані у збірнику будуть корисними для науковців, освітян та всіх хто прагне вдосконалити освітній процес та сприяти розвитку сучасної історичної науки.

УДК 930.2 + 930.85 + 94

Зміст

Методологія та історіографія історичних досліджень

Вербицький М.О. The origins of the cultural crisis of the 20th century and its civilizational dimension	6
Ковальський С. В. Концепція фронтиру Ф. Дж. Тернера в контексті цивілізаційної теорії	10
Окорокова В. В. Fundamentals of the phenomenological approach in the methodology of historiography	14

Головні аспекти розвитку суспільств

Стародавнього світу та Середніх віків

Добролюбська Ю. А. Шерефеддін Сабункуоглу та розвиток хірургії османської доби	19
Жимолостнова В. В. Передача і адаптація візантійських культурно-освітянських традицій у халіфатах Близького Сходу	24
Курик Н.С. Медицина цивілізації Майя: віра, лікарські рослини та магічні практики	30

Проблеми Нової та Новітньої історії

Бессонов Р. О. Археологічна діяльність Т. Е. Лоуренса на Близькому Сході	35
Варкан Н. С. Значення діяльності Індіри Ганді у розвитку економіки Індії	44
Половенко Н. А. Історія освіти пуритан США в епоху Нового часу	49

Вербицький М. О.

The origins of the cultural crisis of the 20th century and its civilizational dimension

In the 20th century, culture showed itself as an integrating principle of social development, which covers not only the spiritual sphere, but also the sphere of production, all the qualities of technogenic civilization. At that time, civilization processes were maximally dynamic and had a decisive significance for culture. Between the traditional humanistic culture and the new scientific culture, a derivative of the scientific and technological progress of the 20th century, a catastrophic gap is growing every year. This conflict is most acutely expressed in the cultural identification of an individual, the conflict between man and machine. The form of interaction that has developed between them is naturally associated with the widespread use of scientific and technological achievements that have helped man to feel his dominance over nature, but at the same time deprived him of the opportunity to experience the joy of harmonious coexistence with it.

Crises that arose at the turn of the 19th and 20th centuries have covered all spheres of life over time, acquiring newer forms of manifestation. At the beginning of this century, it can be stated that humanity has not yet eliminated the main causes of their

Методологія та
історіографія
історичних
досліджень

occurrence, and the probability of such a crisis existing for more than one decade remains. The very society that is experiencing a pathological socio-cultural crisis is characterized as a crisis society, and its main feature is a unique combination of parameters of social and cultural development that affect the cultural, social, political, economic and production spheres [3, p. 20].

The fatal role of technology in human life is connected with the fact that in the process of scientific and technological revolution, the tool created by the hands of homo faber (a creature that makes tools) rebels against the creator. The Promethean spirit of man is not able to cope with the unprecedented energy of technology. Machine production has cosmological significance. The kingdom of technology is a special form of being that arose quite recently and forced us to reconsider the place and prospects of human existence in the world. The machine as an integral part of culture, in the 20th century develops gigantic territories and takes possession of masses of people, unlike previous eras, where cultures covered a small space and a small number of people, built on the principle of selection of qualities. This new form of organization of mass life destroys the beauty of the old culture, the old way of life and, having deprived the cultural process of originality and individuality, forms a faceless pseudo-culture. The situation of violation of cultural integrity and rupture of the organic connection of man with the natural foundations of life, starting from the 20th century, is interpreted by culturologists as a situation of alienation.

J. Habermas argues that the rapid processes of economic growth of late capitalist societies confronted the system of world society with problems that cannot be considered as crisis phenomena specific to the system, even if the possibilities of processing crisis experience are limited by the specificity of the system. In this regard, I draw attention to the disruption of ecological balance, the destruction of the personality system (alienation) and the explosive burden of international relations [1, p. 21].

This largely explains the fact that at the end of the 20th century more and more researchers began to talk about the crisis of the Western type of rationality. As an example, we should cite the principle of centering (J. Derrida), legitimation (J.-F. Lyotard). The main idea here is the confrontation of two sides of culture: one side generally occupies a dominant position, has a prescriptive character, while the other side is marginal, concealing unclaimed meanings, associated with a different way of relations with the world, is suppressed, has a character opposite to the center. The noted scientists see the main reason for the crisis in the fact that in European culture rational values were centered for a long time, and everything related to intuition, sensuality, was on the periphery of cultural development. Sooner or later, such a bias had to make itself known, which manifested itself in the crisis of the classical type of rationality. Awareness of this leads to the fact that at present the question of finding new rational foundations of culture is being raised.

In many ways, the above explains why throughout the 20th century, contradictory tendencies have coexisted in the development of world culture. They are expressed in such processes and phenomena as the localization of national cultures and the desire for globalization of world culture, in the existence of two cultural paradigms within which philosophy, art and science of the 20th century are developing, as well as in such contradictory phenomena as mass character and elitism, democracy and totalitarianism, traditionalism and revolutionary rebellion. Numerous contradictions of the 20th century can be reduced to the struggle between the rational and the irrational in culture.

The alienating mechanism is dangerous because it is associated with the following manifestations: 1) the powerlessness of the individual before the external forces of life; the idea of the absurdity of existence; 2) the loss of mutual obligations by people to observe the social order, as well as the denial of the prevailing system of values; a feeling of loneliness that excludes a person from social ties; 3) the loss by the individual of his "I", the destruction of the authenticity of the person [2]. The basis of the modern crisis of civilization also lies in the contradiction between the growing needs of society

and the capabilities of the natural environment to satisfy them. Without resolving this complex contradiction, it is impossible to make the transition of world civilization to sustainable development.

But it is impossible not to mention the fact that modern civilization creates conditions for the spiritual development of society. The development of education, the introduction of man to various forms of culture, valuable achievements of humanity. Such values include: the unity of man and nature, the unity of human civilization, non-violence, the self-worth of the individual, etc. All this is in harmony with modern universal human values. At the same time, this potential of civilization is not fully realized, which limits the spiritual development of man. A significant part of the population does not have access to the use of spiritual values, and some are generally in an isolated life and cultural-informational space. Therefore, today we very often observe the loss of spirituality by man, the spread of pseudo-values, the growth of aggression and the level of crime.

Thus, the history of the 20th century clearly expresses the struggle of contradictory tendencies. One of the fundamental manifestations of rationalism in the socio-political sphere was the idea of progress. The crisis of reason was provoked by the obvious contradiction between the idea of the progressive development of humanity and real life and history. The opposition of the rational/irrational, the change of socio-cultural values in general were reflected as in a mirror in various spheres of culture. The dialectic of the rational and the irrational is especially clearly traced in art as the most sensitive to the states of the human spirit and crisis situations in the relationship of man with the world type of activity.

Література

1. Габермас Ю. До реконструкції історичного матеріалізму. *Філософія освіти*. 2017. № 2. С. 6-28.
2. Сінько Ф. Криза культури в умовах сучасної цивілізації. Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства: Матеріали всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів та студентів факультету іноземної

філології та соціальних комунікацій (Суми, 19-20 квітня 2012 р.). Суми: СДУ. 2012. <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/25983/1/Sinko.pdf>

3. Слюсар В. М. Вплив соціально-культурної кризи на самореалізацію особистості. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2007. Вип 32. С. 20-24.

DOI: <https://doi.org/10.24195/978-617-7790-55-5-2025-1>

Ковальський С.В.

Концепція фронтиру Ф. Дж. Тернера в контексті цивілізаційної теорії

Вивчення теорії фронтиру американського вченого Фредеріка Джексона Тернера (1861-1932) залишається актуальним у сучасному світі, зокрема для України, через її здатність пояснювати та реконструювати процеси формування ідентичності, міжкультурної взаємодії та адаптації до викликів у зонах транзитивності. У контексті глобалізації, гібридних війн, міграційних процесів і боротьби за культурну та політичну самоідентифікацію концепція фронтиру набуває особливого значення. Для України, яка історично була і залишається зоною перетину різних цивілізаційних впливів, аналіз фронтиру Ф. Тернера пропонує цінні паралелі та інструменти для розуміння сучасних викликів.

Концепція фронтиру Тернера пропонує універсальну модель для розуміння зон контакту, де формуються нові культурні, соціальні та політичні моделі. З позиції такого підходу, фронтір стає зоною взаємодії різних цивілізацій, де зароджуються нові технологічні, економічні, культурні та інші форми суспільних відносин. Це актуалізує концепцію фронтиру в контексті цивілізаційної теорії та дозволяє переосмислити прикордоння цивілізації не тільки як зона перманентного конфлікту, за С. Гантінгтоном, але й як простір можливостей та розвитку.

Фронтір Ф. Тернера – це рухома межа між освоєними та необхідними територіями Північноамериканського континенту. Це не лише географічна лінія, а й соціально-культурне явище, що символізує синтез американської ідентичності, індивідуалізму та демократичних цінностей [1, с. 11]. Концепція

Наукове видання

**«ІСТОРИЧНА НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ»**

Збірник матеріалів

Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

м. Одеса, 25 квітня 2025 р.